

Interpersonalna privlačnost

Majić, Dragica

Undergraduate thesis / Završni rad

2011

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:953084>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij psihologije

Dragica Majić

Interpersonalna privlačnost

Završni rad

Mentor: prof. dr. sc. Slavko Kljaić

Osijek, 2011.

SAŽETAK:

U uvodnom dijelu ovog rada objasniti će se razlozi zbog kojih se ljudi druže i koji su motivi u podlozi njihova povezivanja, te će se pobliže odrediti pojam privlačnosti. Također će biti prikazane faze kroz koje se kreće odnos dviju ili više osoba, od faze ne postojanja povezanosti do faze dubokog prijateljstva i ljubavi. U središnjem dijelu rada dat će se pregled čimbenika koji utječu na to hoće li se razviti pozitivni osjećaji prema drugima kao što su blizina, fizička privlačnost, uzajamno sviđanje i sličnost s drugom osobom. Nadalje, dat će se pregled teorija koje na različite načine objašnjavaju privlačnost, od općih psiholoških teorija koje se mogu primijeniti na brojne socijalne fenomene, preko teorija usmjerenih isključivo na međuljudsku privlačnost do teorija usmjerenih na specifične vrste privlačnosti kao što su prijateljstvo i romantične veze. Budući da se privlačnost posebno ističe u odnosima s prijateljima i s romantičnim partnerom u nastavku rada iznjet će se osnovne razlike između te dvije vrste odnosa. Na kraju rada bit će iznesena dva istraživanja koja pokazuju na koji način adolescenti poimaju pojmove prijateljstvo i romantične veze, razlikuju li se njihova poimanja od poimanja starijih osoba za te pojmove, te kako se razvija romantični odnos u ranoj adolescenciji, slijedi li on kontinuum od istospolnih prijateljstava do romantičnih veza ili se stadiji razvoja romantičnog odnosa preklapaju.

Ključne riječi: privlačnost, prijateljstvo, romantični odnos, adolescencija

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. GLAVNE ODREDNICE PRIVLAČNOSTI	2
2.1. BLIZINA	2
2.2. FIZIČKA PRIVLAČNOST	2
2.3. UZAJAMNO SVIĐANJE	3
2.4. SLIČNOST	4
3. TEORIJE PRIVLAČNOSTI	4
3.1. OPĆE PSIHOLOŠKE TEORIJE	5
3.1.1. Heiderova teorija balansa	5
3.1.2. Festingerova teorija kognitivne disonance	5
3.1.3. Teorija socijalne međuzavisnosti.....	6
3.2. TEORIJE USMJERENE ISKLJUČIVO NA MEĐULJUDSKU PRIVLAČNOSTI	6
3.2.1. Uloga nagrada u stjecanju pozitivnih stavova	6
3.2.2. Aronsonova teorija privlačnosti	7
4. PRIJATELJSTVO NASUPROT ROMANTIČNOJ LJUBAVI	8
4.1. PRIJATELJSTVO.....	8
4.2. ROMANTIČNA ILI STRASTVENA LJUBAV	9
5. PRIJATELJSTVO I ROMANTIČNE VEZE KOD ADOLESCENATA	9
5.1. RAZLIKE U POIMANJU PRIJATELJSTVA I ROMANTIČNIH VEZA	9
5.2. RAZVOJ ROMANTIČNIH VEZA	13
6. ZAKLJUČAK.....	17
LITERATURA.....	18

1. UVOD

Ljudi su socijalna bića i međusobno su socijalno zavisni što znači da su ovisni o drugim ljudima u pogledu zadovoljavanja bioloških i socijalnih potreba. U osnovi socijalne zavisnosti su socijalni motivi koji se mogu zadovoljiti samo posredovanjem drugih ljudi i u odnosu s drugim ljudima. Socijalni motiv koji je izražen u težnji pojedinca da bude u prisutnosti drugih ljudi, te da se s njima združuje i povezuje nezavisno od osjećaja prema njima naziva se afilijativni motiv (Kljaić, 2005). Neke okolnosti, kao što su situacije koje izazivaju neugodu, neizvjesnost, doživljaj ugroženosti i strah, posebno ističu afilijativnu sklonost. Hill (1987) smatra da se ljudi druže iz četiri osnovna razloga: da smanje neizvjesnost uspoređujući sebe s drugima, da dobiju pozitivnu stimulaciju preko zanimljivih i živahnih kontakata s drugima, da dobiju pohvalu i pažnju, te da dobiju emocionalnu podršku (Hewstone i Stroebe, 2001).

Neke smo ljude skloni vrednovati pozitivno, a neke negativno. Privlačnost se definira kao sklop pozitivnih osjećaja prema drugoj osobi koji uključuju tendenciju da se bude zajedno s tom osobom (Hewstone i Stroebe, 2001). Walster i Walster (1976, prema Pennington, 2004) međuljudsku privlačnost definiraju kao sklonost ili predispoziciju vrednovanja druge osobe na pozitivan način. Pennington (2004) smatra da je međuljudska privlačnost u najširem smislu specifična vrsta stava što znači da privlačnost utječe na to što osoba misli, kako se osjeća i kako se ponaša prema nekom tko je privlači.

Levinger (1974, prema Pennington, 2004) smatra da veza između dvoje ljudi prolazi kroz četiri razine. Na prvoj razini ne postoji povezanost između dvoje ljudi, niti oni znaju jedno za drugo. Ta razina veze je najčešća s obzirom na to da se veze stvaraju samo s vrlo malim brojem ljudi iz cijele populacije. Na drugoj razini dvoje ljudi postaju svjesni jedno drugoga ali još uvijek nema interakcije. Hoće li veza između dvije osobe prijeći na treću razinu ovisi o različitim okolnostima (pr. fizička privlačnost, percipirana sličnost stavova itd.). Na trećoj razini dolazi do površnog kontakta u kojemu osobe saznaju o sviđanju ili nesviđanju, uvjerenjima, vrijednostima druge osobe i sl. Četvrtu razinu određuje uzajamnost koju Levinger opisuje kao kontinuum koji se proteže od poznanstva do duboke i trajne ljubavi.

2. GLAVNE ODREDNICE PRIVLAČNOSTI

Iako postoje brojni faktori koji određuju hoće li se razviti privlačnost, socijalni psiholozi najčešće navode četiri glavne varijable: blizina, fizička privlačnost, uzajamnost i sličnost.

2.1. BLIZINA

Istraživanja pokazuju da se veze najčešće stvaraju među ljudima koji su prostorno vrlo blizu, te da se jače veze stvaraju među onima koji žive jedni blizu drugih, koji dijele radni prostor, pohađaju istu školu ili fakultet i sl. Festinger, Schachter i Back (1950, prema Hewstone i Stroebe, 2001) su proveli istraživanje u stambenom kompleksu za studentske parove gdje su se stanovi dobivali na osnovi liste čekanja, te su ustanovili da se deset puta više prijateljstava razvilo unutar iste zgrade nego s drugima u ostalim zgradama. Također su pronašli da je više prijateljstava nastalo s drugima na istom katu, nego s drugima na ostalim katovima. Pennington (2004) navodi da postoje dvije vrste blizine. Prva je stvarna fizička udaljenost koja postoji između dvoje ljudi, a druga je funkcionalna udaljenost između dvoje ljudi koja se definira kao obilježja prostora koja povećavaju vjerojatnost da će određene osobe češće stupiti u kontakt jedne s drugima, nego s ostalim osobama. Čini se da je funkcionalna blizina važnija za stvaranje veze jer osobe mogu biti fizički blizu, a ipak funkcionalno daleko. Festinger i suradnici (1950, prema Pennington, 2004) ustanovili su da što je manja funkcionalna udaljenost između ljudi, to će se ostvariti više površinskih kontakata, a ponovljeni kontakt dovest će do razvoja veze. Hewstone i Stroebe (2001) navode da postoji nekoliko razloga zašto blizina dovodi do privlačnosti. Prvi razlog je što postoji manje prepreka da se razvije prijateljstvo s nekim tko je blizu, drugi je to što se redovitim druženjem s drugom osobom prikuplja više podataka o njoj te se može otkriti više zajedničkih interesa i stavova i treći se odnosi na to da blizina može dovesti do privlačnosti kroz efekt samog izlaganja: što je osoba češće izložena nekom podražaju veća je vjerojatnost da će joj se taj podražaj svidjeti. Hewstone i Stroebe (2001) navode još neke faktore o kojima ovisi utjecaj blizine na privlačnost: utjecaj blizine osobito je naglašen kada su ispitanici međusobno sličniji, blizina može smanjiti privlačnost čineći nepoželjne osobine drugih uočljivijima, raspoloženje izazvano okolinom može određivati potpomaže li blizina razvoju privlačnosti.

2.2. FIZIČKA PRIVLAČNOST

Fizička privlačnost ima snažan utjecaj na međuljudsku privlačnost. Mnoga istraživanja (Cortner i sur., 1978, prema Berscheid, 1984) pokazala su da je utjecaj fizičke privlačnosti vidljiv

od trenutka kada dojenčad udahne svoj prvi dah. Profesori i profesorice u školi daju atraktivnijoj djeci više informacija, bolje procjene, više prilika i više potpore. Walster i sur. (1966, prema Pennington, 2004) su okupili studente koji su trebali biti nazočni na plesu kako bi ispitali utjecaj fizičke privlačnosti. Istraživači su im nasumično odabrali partnere s kojima su tijekom večeri pleasa proveli nekoliko sati zajedno plešući i razgovarajući. Rezultati su pokazali da je, mimo brojnih karakteristika koje su mogle određivati hoće li se jedno drugome svidjeti, prevladavajuća odrednica bila fizička privlačnost. Feingold (1990, prema Aronson, Wilson i Akert, 2005) je pokazao da su muškarci skloniji nego žene izjavljivati da im je kod potencijalne partnerice, prijateljice ili supružnice važna fizička privlačnost, ali kada se radi o stvarnom ponašanju nema razlika među spolovima u reakcijama na fizičku privlačnost drugih. Feingold (1992, prema Aronson, Wilson i Akert, 2005) također navodi da fizička privlačnost ima najveći utjecaj na atribucije osobe kada donosi prosudbu o socijalnoj kompetentnosti, pa se često pretpostavlja da su privlačni ljudi društveniji, ekstravertiraniji, popularniji, seksipilniji, sretniji i asertivniji nego manje privlačni ljudi. Berscheid i Walster (1978, prema Pennington, 2004) su pretpostavili da ljudi stvaraju veze, osobito intimne, s ljudima sličnima po fizičkoj privlačnosti. To je pretpostavka o podjednakoj privlačnosti iz koje proizlazi da vrlo privlačni ljudi stvaraju veze jedni s drugima, kao i umjereno privlačni s umjereno privlačnima i neprivlačni s neprivlačnim ljudima

2.3. UZAJAMNO SVIDANJE

Uzajamno svidanje može na dva načina utjecati na stvaranje privrženosti. Prvi način je da osoba prvo sazna da se nekome sviđa, a onda uzvraća svidanje. To su provjerili Backam i Secord (1959, prema Pennington, 2004) tako što su naveli ispitanike, koji se nisu poznavali, da razgovaraju. Prije raspodjele u skupine rečeno im je da se sviđaju nekim članovima te skupine. Skupine su se sastajale i razgovarale u šest različitih prigoda, a na kraju svakog sastanka morali su reći koje pojedince u vlastitoj skupini najviše preferiraju. Nakon dva sastanka ispitanici su preferirali one za koje je rečeno da se i oni njima sviđaju, a na kraju šestog sastanka ispitanici su preferirali one za koje su otkrili da stvarno pokazuju svidanje prema njima. Swann (1992, prema Aronson, Wilson i Akert, 2005) je pokazao da na taj proces utječe i stupanj samopoštovanja osobe. Ljudi s pozitivnom slikom o sebi reagiraju na svidanje uzvraćanjem svidanja, a ljudi s negativnom slikom o sebi radije se sastaju i razgovaraju s osobama koje su ih ranije kritizirale nego s osobama koje su ih hvalile. Drugi način uzajamnosti je kada se osobi sviđa druga osoba, a zatim pretpostavi, ispravno ili pogrešno, da se i ona sviđa toj drugoj osobi. Istraživanja (Tagiuri,

1958, prema Pennington, 2004) pokazuju da u tom slučaju ljudi teže precjenjivanju mjere u kojoj se sviđaju drugim ljudima, a to je učinak lažne suglasnosti: ako je druga osoba slična nama skloni smo je vidjeti sličnijom nego što ona to stvarno je.

2.4.SLIČNOST

Sličnost se odnosi na podudarnost vlastitih interesa, stavova, vrijednosti, podrijetla ili ličnosti s onima druge osobe (Aronson, 2005). Dva su načina na koji sličnost utječe na stvaranje privlačnosti: prvi način je da se vlastita sličnost s drugima percipira u većoj mjeri nego što ona zaista jest, a drugi način je težnja da nam se sviđaju osobe koje percipiramo kao nama slične (Pennington, 2004). Rezultati istraživanja (Berscheid i Reis,1998; Byrne,1997, prema Aronson, Wilson i Akert, 2005) pokazuju da ljude spaja sličnost, a ne komplemetarnost. Općenito, što je veća percipirana sličnost s drugom osobom, ta će osoba izazvati više sviđanja; ali postoje iznimke i modifikacije tog pravila (Pennington, 2004). Snyder i Fromkin (1980, prema Berscheid, 1984) potvrdili su hipotezu da osobe koje uvide da s drugima dijele umjerenu količinu sličnosti općenito reagiraju pozitivno, no kada je sličnost s drugima velika tada reagiraju negativno. Newcomb (1961, prema Aronson, Wilson i Akert, 2005) je na početku studijske godine nasumično raspodijelio studente sveučilišta u Michiganu kao sustanare u jednom studentskom domu. Ustanovio je da su se prijateljski mladići sličnih demografskih obilježja te oni koji su imali slične stavove i vrijednosti. Da na razvoj privlačnosti utječe i sličnost osobina ličnosti pokazali su Reader i English (1947, prema Pennington, 2004) koji su primjenili upitnik ličnosti na prijateljima i stranicima te pronašli veći stupanj sličnosti u ličnosti kod prijatelja nego kod stranaca, a Cattell i Nesselrode (1967, prema Pennington, 2004) pronašli su da je vjerojatnije da će stabilni brakovi pokazivati veću sličnost ličnosti među partnerima nego nestabilni brakovi.

3. TEORIJE PRIVLAČNOSTI

Teorije koje su osnova istraživanjima međuljudske privlačnosti mogu se svrstati u tri kategorije: prvo su opće psihološke teorije koje se mogu primjeniti na brojne socijalne fenomene, pa tako i na privlačnost (kognitivne teorije, teorije potkrepljenja itd.), drugo su teorije usmjerene isključivo na međuljudsku privlačnost i treće su teorije usmjerene na specifične vrste privlačnosti (pr. romantična ljubav) i na fenomene koji su blisko povezani s privlačnosti (pr. razvoj odnosa) (Berscheid,1984). Pri razmatranju teorija privlačnosti treba imati na umu da one nisu dovoljno znanstveno provjeravane, niti su provjere konzistentne. Ovdje će biti izložene samo neke od teorija iz prve dvije skupine za koje se pretpostavlja da donose jedinstven pogled

na privlačnost, dok će se specifične vrste privlačnosti detaljnije razmatrati u kasnijim poglavljima.

3.2.OPĆE PSIHOLOŠKE TEORIJE

3.2.1. Heiderova teorija balansa

Heiderova teorija balansa objašnjava i uzroke i posljedice međuljudske privlačnosti. Usmjeren je na vrste odnosa koji se mogu javiti između tri elementa: dvije osobe i neke treće osobe ili nekog drugog entiteta (npr. stav). Odnos među tim elementima može biti uravnotežen ili neuravnotežen. Uravnoteženi odnos se odnosi na pozitivne osjećaje između dvije osobe i na odnos u kojemu osobe percipiraju svoju vezu kao jedinstvenu (osjećaj da pripadaju jedno drugome), a neravnoteža se javlja kod onih koji svoju vezu ne percipiraju kao jedinstvenu. Heiderova teorija pretpostavlja da neravnoteža izaziva neugodu i da tada postoji težnja da se uspostavi balans i to na način da osoba zavoli ili prestane voljeti drugu osobu, te da započne ili prekine vezu. Ova teorija nema dovoljno eksperimentalnih provjera, no neka istraživanja potvrdila su neke Heiderove hipoteze. Darley i Berscheid (1967, prema Berscheid,1984) su potvrdili predviđanje da će vrijeme provedeno s drugom osobom dovesti do osjećaja svidanja, vjerojatno zbog percipiranja jedinstvenog odnosa s tom osobom. Deutsch i Solomon (1959, prema Berscheid,1984) su pronašli da će osobe koje vole sebe, voljeti i osobe koje njih vole, a osobe koje ne vole sebe neće voljeti ni one koje njih vole jer će procjena druge osobe stvarati neravnotežu.

3.2.2. Festingerova teorija kognitivne disonance

Festingerova teorija kognitivne disonance pretpostavlja da su kognicije o nekoj osobi ili nekom objektu u neskladu kada su nelogične i nespojive. Nesklad izaziva neugodu i dovodi do težnje da se ukloni. Aronson i Mills (1959, prema Berscheid,1984) pokazali su da pojačavanje i smanjivanje osjećaja privlačnosti može biti uzrokovano ne samo promjenama u ponašanju drugih nego i nastojanjima osobe da stvori kognitivnu ravnotežu. Davis i Jones (1960, prema Berscheid,1984) pronašli su da kod ljudi koji za sebe misle da su dobri pri ozljeđivanju drugih nastaje disonanca koja se može smanjiti vjerovanjem da žrtva zaslužuje patnju. Nakon što ozlijede osobu, ljudi su skloni davati negativne procjene toj osobi (smanjuje se privlačnost) kako bi smanjili disonancu između stava o sebi i vlastitog ponašanja (Berscheid, 1984).

3.2.3. Teorija socijalne međuzavisnosti

Teorija socijalne međuzavisnosti definira ljude kao stvorenja koja nastoje maksimalizirati nagrade i minimalizirati kazne (Thibau i Kelley, 1959, prema Berscheid, 1984), te označava veze kao razmjenu nagrada ili koristi i cijena ili šteta (Pennington, 2004). Zadovoljstvo vezom može se predvidjeti ako znamo koliko nagrade neka osoba stječe time što je s drugom osobom i kako se uspoređuje stvarna nagrada koju neka osoba pruža s nagradom koja se od osobe očekuje (razina usporedbe). Ako stvarne nagrade prelaze očekivane nagrade, osoba će biti vrlo zadovoljna vezom, ako su stvarne nagrade ispod očekivanih osoba neće biti zadovoljna vezom i razina privlačnosti će se smanjiti. Nezadovoljstvo vezom nije dovoljno za predviđanje daljnjeg tijeka veze, za to je potrebno znati koje su alternativne veze dostupne. Tu se javlja usporedba alternativa: veza će biti prekinuta ili će se razina privlačnosti znatno smanjiti ako je dostupna bolja veza ili veza koja pruža više zadovoljstva, a ako je alternativna veza nezadovoljavajuća, onda će trenutna veza trajati. Rusbult (1983, prema Aronson, Wilson i Akert, 2005) ističe kako je važno razmotriti i razinu ulaganja osobe u odnos kako bismo u potpunosti mogli razumjeti bliske veze. On definira ulaganje kao sve što su ljudi uložili u odnos, a što će biti izgubljeno ako ga napuste (npr. financijski resursi, emocionalna dobrobit vlastite djece, vrijeme i emocionalna energija uložena u odnos i sl.). Ako osoba uvidi da je u nepovoljnom položaju, tj. da ulaže više nego što dobiva dolazi do ljetnje koja utječe na privlačnost prema drugoj osobi. Ovu teoriju potvrdili su Rusbult i Martz (1995, prema Aronson, Wilson i Akert, 2005) koji su intervjuirali žene koje su tražile utočište za zlostavljane žene i pronašli da su osjećaji odanosti odnosu u kojemu postoji zlostavljanje snažniji kod žena koje su imale slabiju ekonomsku alternativu za vezu, koje su više uložile u odnos, te su bile manje zadovoljne odnosom.

3.3. TEORIJE USMJERENE ISKLJUČIVO NA MEĐULJUDSKU PRIVLAČNOSTI

3.3.1. Uloga nagrada u stjecanju pozitivnih stavova

Osnovna pretpostavka ove teorije Lotta i Lotta (1974, prema Berscheid, 1984) je da će potkrepljenje koje osoba dobiva zbog veze s drugom osobom povećati privlačnost prema toj osobi. To potkrepljenje osoba može doživljavati u prisutnosti druge osobe jer ona posjeduje karakteristike koje kod drugih izazivaju osjećaj ugone, zbog toga što drugi direktno osiguravaju osobi dobit (npr. novac) ili svojom stručnošću i sposobnostima pomažu osobi da postigne neki cilj. Ta pretpostavka utemeljena je na postavkama instrumentalnog uvjetovanja. Druga pretpostavka je da će se privlačnost povećati ako je druga osoba dosljedno povezana s potkrepljujućim situacijama i temelji se na postavkama klasičnog uvjetovanja. Mnoga su

istraživanja provedena kako bi ispitala utjecaj nagrada u povećanju privrženosti prema osobama koje su povezane s tom nagradom. Na primjer, Lott i Lott (1968, prema Berscheid, 1984) su pronašli da djeca koja su dosljedno nagrađivana od strane učitelja pokazuju veću naklonost prema tom profesoru negu djeca koja su češće ignorirana i koja nisu favorizirana. Za pretpostavku o instrumentalnom uvjetovanju nema navođenih provjera.

3.3.2. Aronsonova teorija privlačnosti

Glavna hipoteza teorije gubitka-dobitka je da povećanje nagrađivanja ponašanja od strane drugih ima veći utjecaj na pojedinca nego dosljedne nepromjenjive nagrade. Slično, smanjenje nagrađivanja ponašanja ima veći utjecaj nego nepromjenjivo kažnjivo ponašanje (Berscheid,1984).

Kako bi testirali tu hipotezu, Aronson i Linder (1965, prema Berscheid, 1984) su osmislili situaciju u kojoj su pojedinci razgovarali s drugima u nekoliko prilika i nakon svakog razgovora čuli su kako ih druga osoba procjenjuje nekoj trećoj osobi. Neki su čuli kako su drugi rekli izrazito pozitivne procjene za njih, dok su drugi čuli izrazito negativne ocjene. Pojedinci u ulozi „dobitnika“ su načuli svoje procjenitelje kako ih procjenjuju negativno u početku, ali postupno su razvili pozitivno mišljenje o njima dok su drugi pojedinci, oni u ulozi „gubitnika“, prvo čuli pozitivne stvari o sebi, ali je procjena postala negativna s vremenom. Procjenitelj „dobitnik“, kao što je i predviđano, generalno se više sviđao ljudima, a procjenitelj „gubitnik“ manje (Berscheid,1984).

Kako su Lott i Lott (1974, prema Berscheid, 1984, str. 433) primjetili u Aronsonovom i Linderovom istraživanju: „Odavno je poznato da, iako se često zanemarilo, efektivno pojačanje mora biti važno za motivacijsko stanje i prijašnja iskustva jačanja organizma“. Opseg u kojem je osoba bila socijalno deprivirana je važna u predviđanju privlačnosti prema drugima koji donose nagradu ili kaznu. Druga istraživanja, također ističu važnost poznavanja opsega u kojem je pojedinac primio određenu nagradu u prošlosti za mjerenje privlačnosti prema drugoj osobi koja nudi istu nagradu. Na primjer, neki autori (Staper i Clore, 1969, prema Berscheid,1984) su pronašli da, iako je sličnost stavova uglavnom nagrađivačko, veća je vjerojatnost genenriranja privlačnosti nakon što pojedinac ima razlike u stavovima u neposrednoj prošlosti nego kada slijedi više prijašnjih slaganja.

Teorija gubitka-dobitka ističe kontekstualni efekt koji je važan za predviđanje interpersonalne privlačnosti. Za predviđanje privlačnosti, ne samo da se u obzir mora uzeti priroda događaja nastalih u vezi između pojedinaca i drugih nego se također mora razmotriti socijalni kontekst tih događaja. Kontekst u kojima je nagrada predviđena može promijeniti značenje i svoju vrijednost

pojedincu i, postepeno, ali značajno utjecati na povećanje ili smanjivanje privlačnosti osobe (Berscheid,1984).

4. PRIJATELJSTVO NASUPROT ROMATIČNOJ LJUBAVI

Berscheid i Walster (1978, prema Pennington, 2004) razlikuju sviđanje kao osjećaj prema poznanicima, prijateljsku ljubav kao osjećaj prema osobama čiji se životi isprepliću i romantičnu ljubav kao snažno emocionalno stanje koje se ne doživi vrlo često. Romantična ljubav se od prijateljske razlikuje po tome što uključuje snažan fiziološki učinak i dominaciju jedne osobe mislima druge.

4.2.PRIJATELJSTVO

Prijateljsku ljubav osjećamo prema ljudima s kojima imamo duboko isprepletene živote te osjećamo bliskost i intimnost (Safilios-Rotschild, 1977; prema Nikšić, 2008). Prijateljstvo se definira kao osjećaj intimnosti i naklonosti koji osjećamo prema nekome, a nije popraćen strašću ili fiziološkom pobuđenošću (Aronson, Wilson i Akert, 2005). Strastvena ljubav ponekad u funkciji vremena prijeđe u prijateljsku (Nikšić, 2008). Hewstone i Stroebe (2001) navode da je uzajamno privlačenje značajni faktor za stvaranje prijateljstva te da ono može prouzročiti dobrovoljnu međuzavisnost koja karakterizira prijateljski odnos. Pojedinci u prijateljskom odnosu voljni su donekle usklađivati svoja ponašanja i uzimati u obzir interese drugog. Iako su povjerljivost, afektivnosti i međusobno pomaganje važne značajke prijateljstva, uživanje u uzajamnom druženju je središnji kriterij. Za prijateljstvo su karakteristične norme i pravila. Argyl i Henderson (1985, prema Hewstone i Stroebe, 2001) definiraju pravila kao zajednička mišljenja ili vjerovanja o tome što se smije, a što ne smije činiti. Također su identificirali najvažnija pravila prijateljstva: dobrovoljno pomaganje u vrijeme kad je to potrebno, poštivanje prijateljeve privatnosti, čuvanje tajni i međusobno povjerenje zaštićivanje drugog u njegovoj ili njenoj odsutnosti i neizricanje kritika jedno drugome pred drugim osobama. Kršenje tih pravila igra važnu ulogu u prekidu prijateljstva (Hewstone i Stroebe, 2001). Postoje razlike između muških i ženskih prijateljstava. Općenito, žene žele za prijatelje osobe kojima će moći govoriti o intimnim stvarima kao što su osjećaji i problemi, te one u odnosima s prijateljicama otkrivaju intimnije stvari više nego muškarci. Muškarci traže prijatelje sličnih interesa naglašavajući zajedničke aktivnosti (Hewstone i Stroebe, 2001).

4.3.ROMANTIČNA ILI STRASTVENA LJUBAV

Seksualna privlačnost ili zaljublivanje koje karakterizira romantičnu ljubav drugačiji je doživljaj od sviđanja ili prijateljstva. Mnogim romantičnim odnosima karakteristično je, osobito na početku, seksualno privlačenje koje zadovoljava strastvenu ljubav. Strastvena ljubav je intenzivna čežnja za sjedinjenjem s drugom osobom karakterizirano neprekidnim razmišljanjem i zaokupljenošću partnerom, idealizacijom druge osobe i željom za međusobnim upoznavanjem osoba (Hewstone i Stroebe, 2001). Berscheid i Walster (1978, prema Hewstone i Stroebe, 2001) pretpostavili su da strastvena ljubav zahtjeva dvije komponente: prva je stanje fiziološkog uzbuđenja, bilo zbog pozitivnih osjećaja kao što su seksualno zadovoljenje i uzbuđenje ili zbog negativnih osjećaja kao što su frustracija, strah i odbacivanje, a druga je označavanje tog uzbuđenja kao strasti ili zaljubljenosti. Hoće li se to označavanje dogoditi ovisi o različitim čimbenicima kao što su poimanje o tome što netko treba osjećati u strastvenoj ljubavi, vjerovanjima o tome što čini pravog partnera, znanje o tome koje situacije izazivaju koje emocije i slično (Hewstone i Stroebe, 2001). Kenrick i Trost (1989, prema Hewstone i Stroebe, 2001) smatraju da je strastvena ljubav produkt prirodne selekcije jer bez seksualnog privlačenja između muškaraca i žena više ne bi bilo ljudi na svijetu. No, vjerojatnost da će se razviti romantični odnos određena je sličnim čimbenicima koji su važni i za razvoj prijateljstva: fizička blizina, sličnost, uzajamnost. Međutim, fizička privlačnost jednako kao i sličnost stavova posebno su važan kriterij za stvaranje romantičnih veza (Byrne, Ervin i Lamberth, 1970, prema Hewstone i Stroebe, 2001).

5. PRIJATELJSTVO I ROMANTIČNE VEZE KOD ADOLESCENATA

5.2.RAZLIKE U POIMANJU PRIJATELJSTVA I ROMANTIČNIH VEZA

Adolescencija je razdoblje čovjekova psihičkog i tjelesnog razvoja koje počinje nakon završenog puberteta, oko 15. godine i traje do početka zrelosti, oko 20-te godine (Furlan, 2005). Adolescenti su već postigli spolnu zrelost, a uglavnom i tjelesnu razvijenost. Međutim, još uvijek traje emocionalni i intelektualni razvoj, stjecanje izvjesnih profesionalnih znanja i vještina (Furlan, 2005). U ranoj adolescenciji dolazi do bitnih promjena u kontaktu adolescenata sa svojim vršnjacima. Za razliku od ranijih razvojnih perioda kad su veze ponajprije ograničene na interakciju s prijateljima istog spola, kontakt između spolova ubrzano postaje norma kod adolescenata. (Blyth *et al.*, 1982). Također dolazi i do pojave romantičnih veza.

U mozgu odrasle osobe postoji jasna podjela između prijateljstva i romantične veze. Da bi odredili jedinstvene karakteristike ljubavnih veza odraslih, često ih se uspoređivalo s prijateljstvom jer se pokazalo da među njima ima dosta sličnosti i razlika. Takve usporedbe sugeriraju da su i prijateljstvo i ljubavne veze okarakterizirane intimnošću. Međutim, odrasli zamišljaju ljubavnu vezu kao onu u koju je uključena strast, tj. osjećaj tjelesne privlačnosti i seksualnosti, intenzivan osjećaj ljubavi, čežnje i uzbuđenosti (Sternberg, 1987), a to ih razlikuje od prijateljstava. Naposljetku, ljubavne veze, barem one idealne, karakterizira namjera za dugoročnim obvezivanjem što je karakteristika koju ne nalazimo kod prijateljstva (Sternberg, 1987). Dakle, odrasli poimaju prijateljstvo kao vezu koju karakterizira intimnost, a ljubavnu vezu kao odnos pun strasti i obveza, ali i intimnosti (Sternberg, 1987).

Smatra se da na koncepte adolescenata o romantičnim i prijateljskim vezama utječu mnogi čimbenici uz osobna iskustva (Connolly and Goldberg, 1999). Prikaz ljubavnih veza u popularnim medijima jedan je od takvih čimbenika, kao i vrijeme koje adolescenti provode razgovarajući o vezama uspostavljajući tako norme ponašanja u tim kontekstima (Simon *et al.*, 1992; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 1999). Ukoliko ti neizravni izvori informacija o ljubavnim vezama imaju utjecaja, pretpostavlja se da će i mladi i neiskusni adolescent dijeliti zajedničko shvaćanje sličnosti i različitosti između ta dva tipa odnosa, te da će njihova shvaćanja biti slična shvaćanjima odraslih (Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 1999).

Intervjui sa srednjoškolcima o njihovim ljubavnim iskustvima ukazuje na neke paralele s idejama odraslih (Feiring, 1994). Adolescenti naglašavaju intimnost kao jednu od prednosti kod veze s dečkom ili djevojkom, uz vrijednosti koju nose bliskost i prijateljstvo (Feiring, 1996). Također su primjećeni različiti nejasni opisi strasti među adolescentima, a najčešće su se pojavljivali kao opisi tjelesne privlačnosti djevojke ili dečka (Sullivan, 1953). Ipak Feiring (1996) naglašava važnost metodologije istraživanja koja će nuditi adolescentima stupanj privatnosti kad ih se ispituje o aspektu strasti u njihovim. Ljubavne veze, pogotovo one koje izdrže preko mjesec ili dva okarakterizirane su kao intimnije nego prijateljstvo (Connolly and Johnson, 1996).

Tijekom razdoblja adolescencije dolazi do promjena u kvaliteti ljubavnih veza. Dok kod veza starijih adolescenata dolazi do emocionalne prisnosti i sigurnosti, veze mlađih adolescenata okarakterizirane su kvalitetama kojima su opisivali i prijateljstvo (Furman and Wehner, 1994). Nadalje, ljubavne veze mlađih adolescenata mogle bi se opisati kao zaludnost i njima je strast glavno opisno sredstvo dok veze starijih adolescenata obuhvaćaju elemente intimnosti i bliskosti (Connolly and Goldberg, 1999). Ove promjene u kvaliteti pripisuju se ponajviše porastu iskustva u ljubavnim vezama (Connolly and Goldberg, 1999; Feiring, 1994; Furman and Wehner, 1994).

U istraživanju Connolly, Craig, Goldberg i Pepler (1999), adolescenti u dobi od 9 do 15 godina ispunjavali su upitnike s pitanjima otvorenog tipa o vezama kao dio longitudinalne studije o adolescentskim vezama. Upitnici s pitanjima otvorenog tipa korišteni su kako bi se dobile raznolike ideje adolescenata o međuspolnim prijateljstvima i ljubavnim vezama. Upravo je to ono što ovo istraživanje razlikuje od svih ranijih istraživanja jer adolescenti imaju punu slobodu pri odgovaranju.

Rezultati istraživanja ovih autora ukazuju na razlike u adolescentskom poimanju romantičnih veza i međuspolnih prijateljstava. Dok je međuspolno prijateljstvo okarakterizirano bliskošću, ljubavne veze okarakterizirane su strašću i obvezom. Ova razlika bila je vidljiva kod svih adolescenata koji su sudjelovali u istraživanju. Međutim i dob i iskustvo povezani su s promjenama u načinu ponašanja ispitivanih. Rezultati su potvrdili hipotezu da će se adolescentske koncepcije o ljubavnim vezama razlikovati od onih o prijateljstvu te da će biti slične onima odraslih.

Prema teorijama o ljubavi među odraslima (Sternberg, 1987), strast je glavna kvaliteta koja ljubavne veze razlikuje od prijateljskih. Također, rezultati su pokazali da je strast bitna karakteristika koncepta o romantičnim vezama i gotovo nikad se ne pojavljuje u konceptima o prijateljstvu. Kad su adolescenti spominjali strast kod prijateljstva mislili su na snažne osjećaje dragosti dok je njihov pogled na strast u romantičnim vezama baziran na spolnom kontaktu. Još k tome, obveza, karakteristika koju su odrasli povezivali s vezama, a ne s prijateljstvom i kod adolescenata se pojavljivala samo uz veze. Na poslijetku, podudarno sa shvaćanjima odraslih da su i prijateljstva i veze okarakterizirani intimnošću, i kod adolescenata se ta dimenzija podjednako pojavljivala u oba odnosa. Važan aspekt razvoja u ranoj adolescenciji je prihvaćanje normi i očekivanja o vezama i prijateljstvima. Pretpostavljeno je da adolescenti izgrađuju te norme kroz razgovor sa svojim prijateljima (Simon *et al.*, 1992; prema Connolly, Craiga, Goldberga i Peplera 1999). Rezultati istraživanja Connolly, Craig, Goldberg i Pepler (1999) govore da ti razgovori među adolescentima nisu bez granica, odnosno da se oni odvijaju u kulturnom kontekstu u kojem su norme odraslih dobro poznate. U tim razgovorima adolescenti mogu aktivno otkrivati i interpretirati najbitnija obilježja tih odnosa, no ipak oni se zadržavaju unutar normi koje postavljaju odrasli.

Uz ove sličnosti rezultati pokazuju i neke razlike između koncepta odraslih i adolescenata. Dok adolescenti većinom spominju karakteristiku pridruživanja i zanemaruju emocionalnu povezanost u svojim opisima, odrasli bi vjerojatno ovim obilježjima dali podjednak značaj (Sternberg, 1987). I dok adolescent kod romantičnih veza spominju strast i povezanost odrasli bi dodali i obvezu.

Rezultati ovog istraživanja potvrđuju nagađanja razvojnih romantičnih teoretičara (Connolly and Goldberg, 1999; Feiring, 1996; Furman and Wehner, 1994) o tome da se koncepti o vezama mijenjaju od onih baziranih na povezanosti, koje su vjerojatno utemeljene na vršnjačkim vezama, prema onima baziranim na emocijama. Također dolazi i do pomaka s prepoznavanja strastvene privlačnosti na druge potrebe. To su predvidive promjene u konceptima koje postupno približavaju koncepte adolescenata onima odraslih.

Mnogi događaji utječu na promjene adolescentskih koncepata međuspolnog prijateljstva i romantičnih veza. Rezultati istraživanja Connolly, Craig, Goldberg i Pepler (1999) naznačuju utjecaj dobi i iskustva, koji mijenjaju koncepcije na sličan način. Adolescenti u višim razredima i oni s više iskustva u međuspolnim prijateljstvima i romantičnim vezama češće su te odnose opisivali kao intimne, a manje s osjećajima strasti i povezanosti. Ti rezultati, također, sugeriraju da se adolescenti koji se kasnije upuste u vezu razlikuju od onih koji se upuštaju ranije po svojim socijalno-kognitivnim očekivanjima od tih veza i njihove veze imat će drugačiji pravac. Zanimljivo je da obje promatrane pojave dovode do sličnih promjenama u koncepcijama o vezama. To nam sugerira da obje pojave, i romantične veze i prijateljstva sa suprotnim spolom, reagiraju na iskustva s vršnjacima suprotnog spola što ne treba biti iznenađujuće jer kod adolescenata kontakt između vršnjaka pruža kontekst iz kojeg se mogu stvoriti romantične veze (Connolly and Goldberg, 1999).

Rezultati ove studije nisu pronašli razlike između djevojaka i dječaka. Nije bilo razlike ni u karakteristikama, a ni u načinima na koji dob i iskustvo utječu na njihove koncepcije, što ukazuje na to da viđenje ovih dvaju pojava koje definira ova studija nije podložno promjenama vezanim za spol.

Važno je naglasiti neka ograničenja ove studije. Uzorak adolescenata bio je uvelike euro-kanadskog porijekla, te iz obrazovanih obitelji s oba roditelja. Pretpostavlja se da će takva mladež najvjerojatnije imati koncepcije koje se podudaraju s konceptima kulture iz koje dolaze. Potrebno je istražiti koncepcije mladih iz drugih kultura. Također kategorije koje su korišene u kvalitativnoj obradi za mjerenje iskustva nisu bile dovoljno osjetljive na varijacije koje se mogu pojaviti kod adolescentskih inicijalnih iskustava s proučavanim pojavama. Ovo je možda ograničilo mogućnost studije da razabere u potpunosti utjecaj iskustva na koncepcije. Bilo bi korisno u sljedećim radovima istražiti utjecaj tih inicijalnih iskustava. Također fokus ove studije bile su koncepcije iz heteroseksualne perspektive. Spolni identitet također može imati utjecaja na koncepcije o vezama, te su rezultati ograničeni na generaliziranje heteroseksualne mladeži (Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 1999.).

5.3. RAZVOJ ROMANTIČNIH VEZA

Connolly, Craig, Goldberg i Pepler (2004) proveli su istraživanje u kojem su provjerili modele stadija i razvojno-kontekstualne modele romantičnih veza u ranoj adolescenciji.

Modeli stadija pretpostavljaju da su pripadnosti mješovitim grupama i spojevi kvalitativno izrazite aktivnosti koje su postupno organizirane i povezane s napretkom iz istospolnih prijateljstava do binarnih romantičnih veza. Modeli stadija tvrde da su romantične aktivnosti postupno organizirane da bi adolescenti mogli napredovati u skladu s kontinuumom povećanog intimnog romantičnog kontakta (Feinstein & Ardon, 1973; McCabe, 1984; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004). Ovaj napredak adolescentima pruža postupni uvod u romantične veze. Modeli stadija smatraju da dvije razine romantičnih aktivnosti prethode binarnim romantičnim vezama. Prva razina odnosi se na to da se adolescenti prelaskom iz istospolnih prijateljstava priključuju mješovitim grupama, te da neki od njih iz grupe počinju tvoriti parove s kojima idu na spojeve kao dio grupne aktivnosti. Drugi je stadij inicijacija binarnih romantičnih veza koje mogu funkcionirati izvan strukture grupe vršnjaka koja im pruža podršku (Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004). Gledano iz perspektive modela stadija (Flavell, 1971, prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004), romantični stadiji sastavljeni su iz kvalitativno različitih uzoraka ponašanja koji tvore jednako napredan redoslijed u kojemu se jednim stadijem zamijeni drugi. Teorije stadija iznimno su utjecale na kognitivne osobine adolescentskog rasta.

Razvojno-kontekstualni modeli naglašavaju mogućnost postojanja tečnijih uzoraka rasta nego što pretpostavljaju modeli stadija, te važnost društvenog konteksta u razvoju odnosa (Brown 1999). Razvojno-kontekstualne teorije adolescentskih romantičnih veza temelje se na Dunphyjevim opažanjima (1963, prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004) i opisuju romantične veze unutar šireg okvira adolescentskih međuljudskih veza. Dunphy (1963, prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004) je zaključio da individualni i kontekstualni utjecaji mogu stvoriti različitost u poretku razvojnih stadija. Može doći do stabilnosti stadija, ali i do regresije u određenim razvojnim trenucima. Smatra da stadij grupe vršnjaka može biti i razvojna faza jer napredak adolescenata može sadržavati bitan rast budući da i ulaze i izlaze iz grupe vršnjaka i romantičnih veza. Po najnovijim saznanjima smatra se da grupa vršnjaka naglašava promicanje romantičnih veza (Connolly et al., 2000; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004). Društvenim pridruživanjem adolescenata grupama mješovitih vršnjaka povećava se mogućnost za romantične veze te izlaganje potencijalnim romantičnim partnerima, a promatranje modela vršnjaka povećava mogućnost romantične interakcije sa suprotnim spolom.

Uz davanje konteksta romantičnim vezama, razvojni atributi grupe vršnjaka mogu utjecati na redoslijed ranih romantičnih stadija. Prelazak u adolescenciju razdoblje je munjevitih promjena u kojemu mladi adolescenti traže vezu s vršnjacima kako bi održali stabilnost tijekom toga vremena (Brown 1999, Newman i Newman, 2001; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004). Upravo zbog toga, smatra se da su rani romantični stadiji koji potiču sudjelovanje u mješovitim grupama privlačniji od romantičnih stadija koji odvlače adolescente od sudjelovanja u tim grupama, kao što su binarne romantične veze. Stadiji pripadnosti grupama i spojevi mogu koegzistirati unutar adolescentskog repertoara romantičnoga iskustva umjesto da zamjenjuju jedan drugoga. Porast mreže vršnjaka u adolescenciji karakterizira proširenje komplementarnih veza, a ne zamjenu postojećih (Furman i Buhrmeister, 1992; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004). Dakle, smatra se da su romantične aktivnosti u ranoj adolescenciji dio postojećih aktivnosti, a ne njihova zamjena.

Naposljetku, spolni sastav adolescentskih grupa vršnjaka utječe na vrijeme razvoja romantičnih aktivnosti. Mladi adolescenti s više vršnjaka suprotnoga spola unutar svoje mreže brže stupaju u romantične veze nego adolescenti s manje vršnjaka suprotnoga spola (Feiring, 1999; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004). U skladu s tim, djevojke u ženskim školama sporije stupaju u adolescentske aktivnosti od dječaka u mješovitim školama (Casi, Lynam, Moffitt, Silva, 1993; Mael, 1998; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004). Connolly, Craig, Goldberg i Pepler (2004) smatraju da škole koje ograničavaju pristup vršnjacima drugoga spola odgađaju romantične veze u ranim adolescentskim godinama. Ovo je najvidljivije među djevojkama jer one imaju veće mreže vršnjaka i više prijatelja suprotnoga spola od dječaka (Connolly, Johnson, 1996; Feiring, 1999; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004).

Na ranu romantičnu aktivnost utječe i sociokulturološki kontekst obitelji adolescenata. Usporedbe mladeži u Sjevernoj Americi, Europi i Aziji upućuju na razlike u očekivanom prelasku i u mnogim adolescentskim aktivnostima, uključujući i izlaske (Feldman, Rosenthal, 1991; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004). Azijska kultura naglašava međuovisnost članova obitelji više od zapadnjačkih kultura (Marcus i Kitayama, 1991; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004) i ne potiče rano sudjelovanje djece u heteroseksualnim aktivnostima (Feldman i Rosenthal, 1990; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004). Reflektirajući te obiteljske vrijednosti, adolescenti azijskoga porijekla zalažu se za kasnije započinjanje izlazaka nego što je slučaj kod suvremenika zapadnoeuropskoga porijekla (Feldman i Rosenthal, 1991; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004). Prelazak u najranije faze romantične aktivnosti

kasnije se odvija kod adolescenata azijskoga porijekla nego kod adolescenata drugih etničkih pripadnosti.

Zanimljiv aspekt Dunphyjeve teorije (1963, prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler, 2004) o grupama vršnjaka govori da su popularni adolescenti u mješovitim grupama koji imaju romantičan odnos uzori za romantično djelovanje adolescenata koji nemaju razvijen romantični odnos. Gledano iz razvojno-kontekstualne perspektive, adolescenti koji trenutno nisu u romantičnim vezama izloženi su mogućnosti romantičnih interakcija sudjelovanjem u mješovitim grupama vršnjaka. To može povećati njihovo zanimanje za romantične veze, a mješovite grupe u kojima ima romantičnih aktivnosti olakšavaju postizanje interesa.

Rezultati Connolly, Craig, Goldberg i Pepler (2004) potvrdili su da sudjelovanje u mješovitim grupama i spojevi utječu na povećanje romantičnog interesa mladih adolescenata kao i romantičnih veza. Nadalje, potvrdili su i da su aktivnosti vezane uz grupe i spojeve različiti obrasci ponašanja koji tvore stadije locirane u prelasku između istospolnih prijateljstava i romantičnih veza. Također, rezultati potvrđuju da je etnokulturološko porijeklo adolescenata povezano s vremenskom pojavom romantičnih aktivnosti.

Rezultati ovog istraživanja dokazuju neke elemente modela stadija, ali dokazuju i elemente razvojno-kontekstualnih modela.

U skladu s teorijama o stadijima romantičnih izlazaka (Feinstein i Ardon, 1973; McCabe, 1984; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler 2004), mješovite grupe i izlasci tvore jedinstvene obrasce aktivnosti i razvojem su tipični za ranu adolescenciju. Također, dokazan je redoslijed kojega se drže adolescenti prilikom prelaska sa istospolnih prijateljstava u mješovite grupe, zatim na romantične izlaske te na kraju i romantičnu vezu. Jednako je važan redoslijed promjena koji otkriva uzorke u razvoju stadija. Promjene češće idu s manje napetih prema više napetim razinama romantične aktivnosti, a te promjene u uobičajenom slučaju uključuju promjenu vezanu uz sljedeći neposredni korak u redoslijedu, a ne uz više njih.

U skladu s razvojno-kontekstualnim modelima pronađeno je da adolescenti nisu težili sudjelovanju u aktivnostima mješovitih grupa nakon što su počeli izlaziti na spojeve. Umjesto toga, obje su se aktivnosti događale istovremeno i bivale su dijelom sveukupnog obrasca heterosocijalne interakcije. Sveukupna slika romantičnih aktivnosti koje se događaju u isto vrijeme vrijedi za svaku dob, iako se mjere grupnih i romantičnih aktivnosti mijenjaju između mlađih i starijih sudionika. Mješovite grupe češće su kod mladih adolescenata, dok su romantične aktivnosti češće kod najstarijih. Adolescenti u srednjim razdobljima jednako su zastupljeni i u jednim i u drugim aktivnostima. Ovi različiti obrasci pojašnjavaju promjenu

fokusa adolescentskih romantičnih namjera za vrijeme ranog adolescentskog razdoblja. Nadalje, ovi rezultati ukazuju na to da rani adolescentski romantični stadiji ne slijede točno određen redoslijed djelovanja prema naprijed, uključuju postepene prelasku u napetije romantične veze iz čvrstog temelja smještenog u zaštićenom okruženju grupe vršnjaka.

Potrebno je istaknuti i nedostatke ovog studija koji mogu ograničiti rezultate. Prije svega nedostaje točnosti kod klasifikacije stadija koja je rezultat korištenja binarne ljestvice na kojoj su ispitanici trebali za pojedini pojam, koji opisuje društvene aktivnosti kojima se bave nakon škole i preko vikenda, označiti je li on za njih točan ili netočan. Ti pojmovi su razvijeni iz dviju ljestvica heterodruštvene uključenosti. Metoda klasificiranja adolescenata u romantične stadije otežava smislenu različitost među njima. Unutar svakoga stadija adolescenti se mogu razlikovati u rasponu u kojemu se uključuju u bilo koje ponašanje karakteristično za pojedini stadij. Metodologija ovog istraživanja ne dopušta ocjenjivanje tih faza unutar stadija.

Ova studija usredotočila se na iskustva adolescenata koji žive u industrijaliziranom zapadnjačkom okruženju. Razvojni putevi do romantičnih veza u nezapadnjačkim kulturama mogli bi se razlikovati, ovisno o važnosti aktivnosti grupa vršnjaka, utjecaju obitelji na veze izvan doma, te izloženosti zapadnjačkim medijima (Lerner i Simi, 2000; prema Connolly, Craig, Goldberg i Pepler 2004). Adolescenti koji odrastaju u kulturama koje smanjuju mogućnost adolescenata da slobodno biraju prijatelje i romantične partnere može dovesti do različitih puteva do romantičnih veza, a rezultate ove studije ne bi trebalo smatrati općenitima bez daljnje empirijske provjere (Connolly, Craig, Goldberg i Pepler 2004).

6. ZAKLJUČAK

Odnos među ljudima kreće se kroz različite faze od toga da ne postoji povezanost, niti oni znaju jedni za druge, pa sve do dubokog poznanstva i ljubavi. Interpersonalna privlačnost uključuje pozitivne osjećaje prema drugoj osobi i tendenciju da se bude zajedno s tom osobom, a hoće li se ona razviti ovisi o mnogim čimbenicima kao što su fizička privlačnost, blizina, uzajamno sviđanje i sličnost. Postoji niz teorija koje su pokušale objasniti interpersonalnu privlačnost, no mnoge od njih nisu dosljedno eksperimentalno provjerene, pa pri njihovom razmatranju treba biti oprezan. Neke od njih usmjeravaju se na to da se kod ljudi stvara neravnotežu popraćenu neugodom, što rezultira ponašanjem koji će smanjiti neugodu i vratiti ravnotežu. Druge privlačnost objašnjavaju kao težnju da odnos donese više koristi, nego gubitaka, odnosno da balans između ulaganja u odnos i dobitaka bude barem podjednak. Treće pak privlačnost objašnjavaju kao potkrepljujuću situaciju. Interpersonalna privlačnost javlja se i u odnosima s prijateljima i u odnosima s romantičnim partnerom, te se te privlačnosti razlikuju. Glavna razlika između romantične i prijateljske ljubavi je to što romantična ljubav uključuje snažan fiziološki učinak i dominaciju jedne osobe mislima druge, dok se prijateljska ljubav temelji na bliskom odnosu bez strasti ili fiziološke pobuđenosti. Istraživanja su pokazala da adolescenti stvaraju različite koncepte o prijateljstvima i romantičnim vezama. Dok je međuspolno prijateljstvo okarakterizirano bliskošću, dragošću i intimnošću, ljubavne veze okarakterizirane su strašću i obvezom, te se njihove koncepcije ne razlikuju mnogo od koncepata odraslih osoba. Također se pokazalo da postoji redoslijed kojega slijede adolescenti prilikom prelaska s istospolnih prijateljstava u mješovite grupe, zatim na romantične izlaske, te na kraju u romantične veze, ali da se stadiji romantičnih odnosa preklapaju sa stadijem sudjelovanja u mješovitim grupama. Mlađi adolescent orijentirani su isključivo na druženje u mješovitim grupama, dok su najstariji usmjereni više na izlaske. Zaključno, mnogo je odrednica i čimbenika koji utječu na međuljudsku privlačnost, te je potrebno više istraživanja i boljih pregleda u ovom području kako bi se razbistrila slika tog fenomena.

LITERATURA

- Aronson, E., Wilson, T.D. i Akert, R.M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
- Berscheid, E. (1984). *Interpersonal attraction*. In G. Lindzey & E. Aronson (Eds.), *Handbook of social psychology*, (Vol. 2, 3rd. ed., pp. 413-484). Redding, MA: Addison- Weoley.
- Blyth, D. A., Hill, J. P., and Theil, K. S. (1982). Early adolescents' significant others: Grade and gender differences in perceived relationships with familiar and non-familiar adults and young people. *J. Youth Adolesc.* 11: 425-449
- Brown, B. B. (1999). "You're going out with who?": Peer group influences on adolescent romantic relationships. In W. Furman, B. B. Brown, & C. Feiring (Eds.), *The development of romantic relationships in adolescence* (pp. 291–329) New York: Cambridge University Press.
- Connolly J., Craig W., Goldberg A., Pepler D. (1999). Conceptions of Cross-Sex Friendships and Romantic Relationships in Early Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, Vol 28, No. 4.
- Connolly J., Craig W., Goldberg A., Pepler D. (2004). *Mixed-Gander Groups, Dating, and Romantic Relationships in Early Adolescence*. *Journal of research on adolescence*, 14(2), 185-207.
- Connolly, J. i Goldberg, A. (1999). Romantic relationships in adolescence: The role of friends and peers in their emergence and development. In Furman, W., Brown, B. B., and Feiring, C.(eds.), *The Development of romantic relationships in adolescence* (pp.266-290). Cambridge: Cambridge University Press.
- Connolly, J. i Johnson, A. (1996). Adolescents' romantic relationships and the structure and quality of their close interpersonal ties. *Personal Relat.* 2: 185-195.
- Feiring, C. (1996). Concepts of romance in 15-year-old adolescents. *J. Res. Adolesc.* 7: 214-224.
- Flavell, J. (1971). Stage-related properties of cognitive development. *Cognitive Psychology*, 2, 421–453.
- Furlan, I. (2005). Adolescencija. U B. Petz (Ur.) *Psiholgijski riječnik*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

- Furman, W., and Wehner, E. A. (1994). Romantic views: Toward a theory of adolescent romantic relationships. In Montemeyer, R., Adams, G., and Gullotta T. (eds.). *Advances in Adolescent Development, Vol. 3: Personal Relationships During Adolescence*. Sage, Beverly Hills, CA.
- Hatfield, E., and Rapson, R. L. (1987). Passionate love: New directions in research. *Adv. Pers. Relat.* 1: 109-139.
- Hewstone, M i Stroebe, W. (2001). *Socijalna psihologija: europske perspektive*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Kljaić, S. (2005). Socijalni motiv. U B. Petz (Ur.) *Psihologijski rječnik*. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Nikšić, D. (2008). *Prototipičnost izraza ljubavi i odnos vrijednosti kao partnera s očekivanim izrazima ljubavi*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet. Odsjek za psihologiju.
- Pennington, D.C. (1997). *Osnove socijalne psihologije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Sternberg, R. J. (1987). Liking vs. Loving: A comparative evaluation of theories. *Psychol. Bull.* 102:331-345.
- Sullivan, H. S. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. Norton, New York.